

Sprawozdanie z konferencji „Autorytety wiejskie - człowiek, kultura, organizacje społeczne”

W dniach 19 - 20 listopada 1999 roku odbyła się w Łodzi, zorganizowana z inicjatywy, kierowanego przez prof. dr. hab. Andrzeja Lecha, Interdyscyplinarnego Zespołu Badania Wsi - Uniwersytetu Łódzkiego (UŁ), konferencja naukowa na temat „*Autorytety Wiejskie - człowiek, kultura, organizacje społeczne*”. Honorowy patronat nad jej przebiegiem objął Marian Łabędzki, sprawujący funkcję Wiceprzewodniczącego Zarządu Województwa Łódzkiego. W obradach wzięło udział ok. 50 osób z ośrodków naukowych w: Kielcach, Łodzi, Opolu, Rzeszowie, Siedlcach, Słupsku, Toruniu i Warszawie. Reprezentowali oni różne dyscypliny, m.in.: historię, etnologię, socjologię wsi. Wśród referentów byli także przedstawiciele Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie i Uniwersytetu Chemiczno - Technologicznego w Iwanowie. Siedziby udzieliło na dwa dni trwania obrad Centrum Szkoleniowo - Konferencyjne UŁ.

Uroczyste otwarcie przygotowano 19 listopada (piątek) o godz. 10.00 w Instytucie Historii UŁ. W imieniu gospodarzy, wszystkich uczestników, powitał główny organizator konferencji prof. dr hab. Andrzej Lech. W swym wystąpieniu inauguracyjnym mówił o zbliżającym się końcu XX wieku, uznając ten moment za najodpowiedniejszy czas refleksji nad przeszłością. Jego zdaniem do celów tej konferencji należało „(...) dokonanie analizy interesujących zjawisk i zastanowienie się jakie autorytety i wzorce będą aktualne w nadchodzącym wieku”. Następnie przedstawił zaproszonych gości, wśród których obecne były władze Uczelni i Wydziału, w osobach: Prorektora Uniwersytetu Łódzkiego ds. nauczania - prof. Wiesława Pusia, Dziekana Wydziału Filozoficzno - Historycznego - prof. Jana Szymczaka, Prodziekanów: prof. Władysława Baranowskiego (sprawującego także funkcję Kierownika Katedry, przy której działa Zespół Badania Wsi) oraz prof. Stefana Pytłasa. Podziękował za gościnę, w gmachu Instytutu Historii UŁ, Dyrektorowi Instytutu - prof. Jerzemu Grobisowi, przywitał także wszystkich pracowników tejże placówki. Sesję zaszczyciły także swoją obecnością osoby, kierujące instytucjami ściśle współpracującymi z Zespołem. Do gości tych należeli: Wiceprzewodniczący Rady Powiatu Garwolińskiego i zarazem Wójt Gminy Parysów - Kazimierz Sionek, Dyrektor Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi - Henryk Siemiński. Po powitaniu, o oficjalne otwarcie konferencji został poproszony Wiceprzewodniczący Zarządu Województwa Łódzkiego - mgr Marian Łabędzki.

Pierwszą plenarną część sesji, prowadzoną przez Prorektora UŁ - prof. dr hab. Wiesława Pusia, zapoczątkowało wystąpienie doc. dr hab. Izabelli Bukraby - Rylskiej z Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa (IRWiR) PAN w Warszawie, która przygotowała odczyt: „Kultura w środowiskach lokalnych. Między pod-

miotowością a jaźnią odzwierciedloną". Następnie zebrani mieli przyjemność wysłuchać referatu dr Grażyny Kaczor - Pańkow z IRWiR pod tytułem „Pres-
tiż, posiadanie i władza w tzw. małej ojczyźnie - ustalenia definicyjne, hipotezy i postulaty badawcze", w drugiej części natomiast, prowadzonej przez Dzieka-
na prof. dr hab. Jana Szymczaka, prof. dr hab. Marii Wieruszewskiej (UŁ), na
temat „Programy szkolenia liderów wiejskich - potrzeby a rzeczywistość". Os-
tatni, przed przerwą, wystąpił prof. dr hab. Paweł Starosta (UŁ), prezentując re-
ferat „Instytucje formalne a procesy integracyjne obszarów wiejskich". Przed-
południową część konferencji zakończyła dyskusja, na której żywo omawiane
były poruszane wcześniej problemy. Głos w dyskusji zabrali: prof. dr hab. Jó-
zef Śmiałowski z Instytutu Historii UŁ, dr hab. Ewa Nowina - Sroczyńska i
prof. dr hab. Bronisława Kopczyńska - Jaworska (Katedra Etnologii UŁ), dr
Brygida Butrymowicz.

Po zakończeniu plenarnej części obrad, uczestnicy przenieśli się do Cen-
trum Konferencyjnego UŁ, w którym kontynuowali sesję naukową, w dwóch
tematycznie odmiennych sekcjach. W pierwszej z nich - „Sekcji A" (część I
prowadził prof. dr hab. Edward Wiśniewski, część II - prof. dr hab. Tadeusz
Szewczyk), treścią wystąpień były zagadnienia społeczne, ze szczególnym
uwzględnieniem przywódców i przodowników historycznych ruchów ludo-
wych. Obrady sesji rozpoczął, wygłaszając referat pt. „Galicyjscy przywódcy
ruchu ludowego jako autorytety", prof. dr hab. Krzysztof Dunin - Wąsowicz
(emerytowany profesor Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk /IH PAN/).
Jako kolejna wystąpiła prof. dr hab. Helena Brodowska - Kubicz, przedsta-
wając odczyt „Chłopi - przywódcy w zaborze rosyjskim na przełomie XIX i XX
wieku". Następnie przyjęty został poniższy porządek obrad: prof. dr hab. Gie-
nadij Matwiejew (Uniwersytet im. Łomonosowa w Moskwie) „Rola nauki w
kształtowaniu lidera intelektualnego dla ruchu chłopskiego (na przykładzie:
Bułgarii, Polski i Czechosłowacji w latach 90. XIX w. i 20. XX w.)", dr Jaro-
sław Kita (UŁ) „Wzorowy ziemianin jako autorytet w środowisku wiejskim",
dr Marek Przeniosło (Wyższa Szkoła Pedagogiczna WSP Kielce) „Stosunek
chłopów Królestwa Polskiego do ziemian, księży i nauczycieli wiejskich w la-
tach 1914 - 1918", prof. dr hab. Andrzej Lech (UŁ) „Portret zbiorowy działaczy
chłopskich II Rzeczypospolitej", dr Marian Wiktorowski (UŁ) „Osobowość
ludowca w programach i publicystyce Polskiego Stronnictwa Ludowego (1945
- 1947)". Jako ostatnie w tym dniu, uczestnicy mogli usłyszeć wystąpienie dr
Elżbiety Psyk - Piotrowskiej z UŁ pt. „Nowe elity lokalne". Na zakończenie
obrad prelegenci tej sekcji wzięli udział w dyskusji dotyczącej m.in. zagadnień
kształtowania się roli autorytetów wiejskich na przełomie XIX i XX w. W tym
samym czasie, w sali obok, uczestnicy „Sekcji B" (prowadzonej w części pier-
wszej przez prof. dr hab. Bronisławę Kopczyńską - Jaworską, a w części dru-
giej przez prof. dr hab. Władysława Baranowskiego) omawiali zagadnienia
kulturalne. W tej grupie pierwsza przedstawiła swój odczyt dr Krystyna

Leśniak - Moczuk z WSP Rzeszów, która mówiła o „Starych i nowych obyczajach w społeczności wiejskiej Małopolski”. Po niej, swój referat „Stare i nowe postacie pomocy wzajemnej w społeczności wiejskiej”, zaprezentował dr Andrzej Pilichowski z UŁ. Następnie wystąpiły: mgr Maria Kostrzewska (UŁ) „Tradycja i nowoczesność w życiu kobiet wiejskich w okresie II Rzeczypospolitej”, dr Barbara Kubiś (Uniwersytet Opolski) „Losy kobiet polskich w przełomowych latach 1945 - 1956 (w świetle literatury pamiątkarskiej)”, dr Ewa Malinowska (UŁ) „Rola kobiety w przeobrażeniach polskiej wsi końca XX wieku”, mgr Elżbieta Woźniak - Sionek (Parysów) „Funkcje społeczno - kulturalne Gminnego Ośrodka Kultury w środowisku wiejskim”. Obrady tej sekcji zamknęło wystąpienie mgr Magdaleny Soczewki z UŁ na temat „Starych i nowych autorytetów osady wiejskiej regionu *Mazowsze nad Świdrem*”, po którym uczestnicy wymieniali uwagi na temat wszystkich referatów zakwalifikowanych do tej grupy.

Program drugiego dnia konferencji (sobota) został zawarty w sesji przedpołudniowej, odbywającej się w sekcjach oraz popołudniowych obradach plenarnych. Przedpołudniowe wystąpienia podzielono na dwie grupy tematyczne. W „Sekcji A” (prowadzące: część I - prof. dr hab. Maria Wieruszewska, część II - doc. dr hab. Izabela Bukraba - Ryłska) znalazły się osoby zainteresowane zagadnieniami społecznymi, między innymi takimi jak, stowarzyszenia, samorządy, organizacje i instytucje. Pierwszy zaprezentował swoje wystąpienie, dr Eugeniusz Moczuk z WSP Rzeszów, dotyczące „Roli instytucji kulturalnych w profilaktyce patologii w społeczności wiejskiej”. Następnie wystąpiły: prof. dr hab. Teresa Dunin - Karwicka (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) „Rola zespołów folklorystycznych na Kujawach w utrwalaniu tożsamości regionalnej” oraz prof. dr hab. Zofia Chyra - Rolicz (Wyższa Szkoła Rolniczo - Pedagogiczna Siedlce) „Spółdzielczość szkołą samoorganizacji środowiska wiejskiego przed 1939 r.”. Po półgodzinnej przerwie głos oddano dr. Maciejowi Hejgerowi z WSP Słupsk, który mówił o „Wiejskich organizacjach społecznych wśród mniejszości narodowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945 - 1959”. Pracę przygotowaną przez zespół UŁ, w składzie: dr Janina Tobera, mgr Katarzyna Siudzińska i mgr Małgorzata Wagan przedstawiła, w imieniu swoim i swoich magistrantek, dr Janina Tobera, występując z referatem pt. „Koła gospodyń wiejskich jako płaszczyzna działalności godnej uznania wśród mieszkańców wsi”. Zamykająca grono uczestników mgr Joanna Szewczyk zaprezentowała temat „Organizacje społeczne w tradycyjnej wsi sieradzkiej”.

Uczestnicy, prowadzonej w części pierwszej przez prof. dr hab. Pawła Starostę, a w części drugiej przez prof. dr hab. Władysława Baranowskiego, „Sekcji B”, do której zaliczono teksty o tematyce społecznej, zajmującej się rolą parafii oraz życiem społeczno - politycznym, jako pierwsze usłyszeli wystąpienie prof. dr hab. Józefa Półciwarka (WSP Rzeszów) o „Znaczeniu plebanii (parafii) łańciskiej i ruskiej w dziejach wsi małopolskiej czasów nowożytnych”

Kolejno w tej grupie wygłaszali swoje referaty: prof. dr hab. Regina Renz (WSP Kielce) „Parafia w życiu społeczno - religijnym wsi międzywojennej (na przykładzie diecezji kieleckiej)", dr Wojciech Skóra (WSP Słupsk) „Kościół katolicki a polscy robotnicy rolni na Pomorzu Zachodnim w okresie dwudziestolecia międzywojennego", dr Ryszard Gryz (WSP Kielce) „Działalność społeczno - polityczna wiejskiego duchowieństwa katolickiego w opinii władz stalinowskich w latach 1944 - 1956 (na przykładzie woj. kieleckiego)", dr Dariusz Jarosz (IH PAN) „Dylematy aktywizmu społecznego na wsi polskiej w latach 1944 - 1956", mgr Tomasz Skonieczny (WSP Słupsk) „Chłopi a przedstawiciele władzy lokalnej w okresie intensywnej kolektywizacji (1948 - 1949)".

Po przerwie rozpoczęła się druga plenarna część obrad. Wystąpili w niej: prof. dr hab. Władysław P. Stołbów (Uniwersytet Chemiczny - Technologiczny Iwanowo) z referatem „Organizacje społeczne wsi rosyjskiej w procesie przeobrażeń ustrojowych" oraz prof. dr hab. Tadeusz Szewczyk (UŁ) omawiający zagadnienie „Stosunku mieszkańców wsi do wybranych instytucji państwowych (na przykładzie Polski centralnej)". Po zakończeniu sesji południowej całą konferencję podsumował, będący także prowadzącym tę część, prof. dr hab. Andrzej Lech. Zauważył, że „podczas wygłaszania referatów i komunikatów, a także w dyskusji, która towarzyszyła obradom, przedstawiono przede wszystkim zagadnienia dotyczące przywódców wiejskich, także kobiet, duchowieństwa i parafii oraz różnego rodzaju organizacji społecznych. (...) Do pozytywów sesji zaliczyć należy postawienie wielu problemów dotyczących oceny autorytetów funkcjonujących na wsi polskiej w XX w., a odnoszących się między innymi do warunków ustalania ich pozycji w życiu wsi i kraju, w inicjowaniu przeobrażeń". Podziękował wszystkim uczestnikom sesji, gościom z innych ośrodków krajowych i zagranicznych, autorom referatów i komunikatów oraz dyskutantom. Osobne podziękowania skierował pod adresem bezpośredniej organizatorki całej infrastruktury konferencji, mgr Marii Kostrzewskiej - Sekretarza Zespołu i mgr Małgorzaty Golickiej - Jabłońskiej za zorganizowanie obsługi medialnej konferencji. Zapewnił, że zgodnie z tradycją, dorobek tej sesji naukowej zostanie opublikowany w ramach kolejnego numeru „Zeszytów Wiejskich", a może przyczyni się „(...) do powstania bardziej syntetycznego opracowania na temat znaczenia autorytetów wiejskich w przeobrażeniach wsi i całego polskiego życia społeczno - kulturalnego w mijającym XX w., jak również do ustalenia, które autorytety i wzorce będą aktualne w nadchodzącym XXI w.". W ostatnim zdaniu oficjalnie zamknął obrady i uznał konferencję „Autorytety Wiejskie - człowiek, kultura, organizacje społeczne" za zakończoną.

*Magdalena Soczewka
Joanna Szewczyk*